مامۆستا زرار، ئەو هونەرمەندەی سەربەرزانە ژیا و سەربەرزانەش مرد.. سەدیق سەعید ڕواندزی

گەلێک جار، مێژوو و ناوی کەسایەتییەک، دەبێتە مێژووی گشتی شارێک و بە ناوهێنانی کەسایەتییەکە، شوناسی شارەکەمان دێتە بەرچاو. بۆ نموونە: هەر کاتێ باسی دڵداری شاعیر بکەین، کۆیەمان دێتە بەرچاو ، باسی سلێمانی بکەین، ڕەفیق حیلمی و تۆفیق وەهبی و دەیان کەسایەتی دیکەمان بە بیر دادێت، لەو ڕوانگەیەشەوە، هەر کاتێک باسی (مامۆستا زرار) بکرێت، ئەوا ناوی ڕواندز وەک شاری هونەر و ڕۆشنبیری دێتە بەرچاو و باسی ڕواندزیش بکرێت، مامۆستا زرار ئامادەیە. چونکە ئەو هونەرمەندە، کە بە داخەوە چەند ڕۆژ لەمەو بەر ماڵئاوایی لێکردین، ڕۆڵێکی سەرەکی و بنەڕەتی لە بونیادنانی پایەکانی هونەر لەو شارەدا بینی و تا دواساتەکانی تەمەنیشی، هەمیشە وەک هونەرمەندێک، لە خەمی هونەر و کایەی هونەری ئەو شارە دابوو، کە لە سەردەستی ئەو، دەیان هونەرمەندی بە توانا دەرکەوتن و پێگەیشتن، کە بە داخەوە دواجار هەمووشیان، بێ باک و بێ نمەک بەرامبەر مامۆستاکەیان دەرچوون . مامۆستا زرار، لە ساڵی 1937 لە ئامێزی خێزانێکی ڕۆشنبیر لە دایک بووە، دوای ئەوەی قۆناغی ئامادەیی، کە ئەو کات تا پۆلی یانزەی ئێستا بوو تەواو دەکات، لە ڕێگەی بینینی خولێکەوە* دەبێتە مامۆستا و بۆ یەکەم جار لە دەڤەری تێکۆشەری باڵەکایەتی، لە گوندی(دەربەند- رایات)دەبێتە مامۆستاو وانە بە قوتابییان دەڵێتەوە، هەر ئەو کاتیش، پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات ، بەڵام زوو دەستبەرداری ژیانی حزبایەتی دەبێت و بە کاری مامۆستایەتییەوە سەرقاڵ دەبێت.

لە سەرەتای هەفتاکاندا، لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی بە یەکەم جار تیپی مۆزیکی ڕواندز دادەمەزرێنن و چەند چالاکییەکی هونەری لە یادی ڕێکەوتننامەی ئازار و جەژنی نەورۆز و یادی لە سێدارەدانی چوار ئەفسەرەکە پێشکەش دەکەن، بەڵام ئەم تیپە، دوای چەند ساڵێکی کەم لە دامەزراندنی، هەڵدەوەشێتەوە. بۆیە لە نیوەی دووەمی هەفتاکاندا، مامۆستا زرار، کۆمەڵێک خوێندکاری قوتابخانەی (پاشای گەورە) هەڵدەبژێرێت و لە ڕێگەی کردنەوەی خولێکی هاوینەوە، ئەو خوێندکارانە، فێری ژەنینی ئامێری مۆسیقا دەکات و پاشانیش خوێندکارەکان دەچنە ئەکادیمیای هونەرە جوانەکان و ئەو بناغە هونەرییەی مامۆستا بۆی دانابوون ، لە ئەکادیمیا پەرەی پێ دەدەن و دواتریش لە تیپی پاشای گەورە، وەک دیارترین و ئەکتیڤترین تیپی مۆزیکی سەرەتای هەشتاکان لە سەر ئاستی کوردستان، دەردەکەون و چەندین بەرهەمی سروود و گۆرانی، بە ئاشکراو نهێنی بۆ هونەرمەندان (وەلی دەسکی و بەکر لەزگەیی و نەجمەدین غولامی) تۆمار دەکەن. تیپی پاشای گەورە بە درێژایی ساڵانی هەشتاکان، یەکێک بوو لە ناسراوترین و پڕ چالاکترین تیپ. لە دوای ڕاپەڕینەوە، جگە لە ئاهەنگەکانی (شوان پەروەر و ناسەی ڕەزازی) بە داخەوە هیچ چالاکییەکی دیکەی نەبوو، ئیدی وردە وردە بە هۆی پەرتەوازەیی ئەندامەکانی و سەرقاڵبوون بە ژیانی تایبەتی و بەرژەوەندی خۆیان، قوربانییان بەو تیپە و ناوبانگی تیپەکە داو داخێکی گەورەش کەوتە سەر دڵی مامۆستا زرار، کە تاکو مرد لە دڵی دەرنەدەچوو. هاوشان لەگەڵ دەسپێکی کارەکانی ئەو تیپە، مامۆستا زرار، کەسێک لە کوڕ و کچە گەنجەکانی شار پێکدەنێت و دەیانکاتە کۆڕسی تیپ. بێگومان ئەو کارەی مامۆستا بۆ ئەو کات، سەداو داهێنانێکی گەورە بوو، چونکە ئەو کات لە ڕواندز وەک هەر شارێکی دیکەی کوردستان، بەشداری کچان لە چالاکییە هونەری و ڕۆشنبیرییەکاندا، سنووردار بوو، یاخود لە

ڕووی کۆمەڵایەتییەوە وەک خەوشێک دەهاتە بەرچاو. هاوشانی هونەری مۆسیقا، مامۆستای کۆچکردوو تیپێکی شانۆش بە ناوی تیپی شانۆی (شلێر) دادەمەزرێنێت و چەندین شانۆگەری لە ڕێگەی ئەو تیپەوە، بە بەشداری کوڕان و کچانی شار پێشکەش دەکات. کە هەندێکیان ڕەهەندێکی سیاسی و شۆڕشگێڕیی گەورەیان هەبوو، پێشکەشکردنیان لەوکات، ڕیسککردن بوو بە ژیان. بەڵام هەستی کوردانە و ڕوحی شۆڕشگێڕانەی مامۆستا، گوێی بەو مەترسییانە نە ئەدا. بەم شێوەیە مامۆستا، بناغەی مێژووێکی دەوڵەمەندی هونەری لە شاری ڕواندز بە شانۆ و مۆسیقا دانا کە لە مێژووی شاری ڕواندز، وەک بەخشش و کارێکی گەورە و مەزن دەمێنێتەوە. ئەمە وێڕای پێگەیاندنی چەندین نەوە و ئاشناکردنییان بە هونەرە جۆراو جۆرکان، لە ڕێگەی ئەو خولانەی بە بەردەوامی تا ئەم ساڵانەی دوایی دەیکردنەوە. مامۆستا زرار لەم ساڵانەی دواییدا، بە داخەوە بە هۆی نەخۆشییەوە، لە چالاکی و کاری هونەری دوورکەوتبووەوە، بەڵام بە ڕێنوێنییەکانی، هەمیشە هانی گەنجان و هونەرمەندانی دەداو ئەوەندەی بۆی کرابا (لە بەر باری تەندروستی) ئامادەی کار و چالاکییەکان دەبوو. بۆیە دوا ساڵەکانی ژیانی بە تەنهایی دەبردە سەروو زۆربەی کات، لە دوکانی هونەرمەند (تەیب موعتەسیم) دادەنیشت و کۆڕ و دانیشتنی بە قسەی خۆش و باس و خواسی هونەر و ژیان لەگەڵ ڕۆشنبیران و هونەرمەندان دەبردە سەر. مامۆستا، پیاوێکی خاکی و بێ فیز، کۆمەڵایەتی و کراوە بوو، هیچ کاتێک ئەو ناوبانگ و شوناسە گەورەیەی خۆی، نەدەکردە پێوەرێک بۆ جیاکردنەوەی خۆی لە خەڵکی. ڕێزی لە منداڵ و کەسانی ئاسایش دەنا و خۆی جیا نەدەکردەوە لە چین و توێژەکانی دیکەی شار و ئەمەش ئەوەندەی تر، کەسێتی مامۆستای لای هەمووان ڕێزلێگیراوتر و خۆشەویستر کردبوو. وێڕای ئەمەش، مامۆستا دەیتوانی وەک هەزاران هونەرمەندی دیکەی ئەم هەرێمە، پشت بکاتە مێژووی هونەریی و ڕابردووی خۆی و سازش لە سەر هەڵوێست و بیر و بڕواکانی لە پێناو پارە و پۆست و دەسکەوتی ماددی و کەسی بکات، وەک ئەوەی لای زۆربەی خەڵکی و هونەرمەندان بەتایبەتی لەم سەردەمەدا باوە، بەڵام ڕێزی خۆیی و هونەرەکەی دەگرت، بۆیە تا مردیش، سادە و خاکی، تەنها و گۆشەگیرانە، لە ژوورێکی تەنراو بە کتێب و بڕوانامە و وێنە و یادگاریی ژیا و ئەو ژیانە سەربەرزانەی نەگۆڕییەوە بە فرۆشتنی هەڵوێست و بیر و مێژووی هونەرییانەی خۆی، کە زۆرباش دەیتوانی بیکات. بەڵام مێژووی هونەریی خۆی، پڕ لە هەمووشتێک بەهادارتر وگەورەتر و شکۆمەندانەتربوو. هەر بەو شێوەیەش تا ڕۆژی کۆچی دوایکردنی مایەوە. واتا سەربەرزانە ژیا وسەربەرزانەش ماڵئاوایی لە شار و هونەر و هەموومان کرد. دواجار

دەڕۆین، مردنی مامەستا زرار، کەست وکەلێنێکی گەورەی لە مێژووی هونەری شاری ڕواندز دروست کرد کە هەرگیز پڕ نابێتەوە، چونکە مێژووی هونەری ئەو شارە، مێژووی ئەو بوو، بێگومان بە مردنیشی، ئەو مێژووە بەردەوام نابێت. ڕەنگە کەسانێک ئەمەیان بەلاوە قورس بێت، بەڵام ئەمە ڕاستییەکەیە، ڕاستیش هەمیشە دەبێ بگوترێت. سلاو لە گیانی پاکی و بە هەمیشە ئەو لە نێو دڵی هەموومان، بە زیندوویی دەمێنێتەوە.

*گەلێک جار باس لەوە دەکرێت کە مامەستا (زرار) خانەی مامەستایانی لە بەعقوبە تەواو کردووە، بەڵام هاوڕێی نووسەرم (یاسین برایم)، جەختی لەوە کردەوە کە ئەمە هەڵەیە و مامەستا لە ڕێگەی بینینی خولێکەوە بوەتە مامەستا. بێگومان زانیارییەکانی ئەویش ڕاست و دروستن، چونکە خۆشی دیمانەیەکی درێژی لەگەڵ مامەستا ئەنجام داوە و ئەستا لە شێوەی کتێبێک ئامادەیە. هیوادارم کتێبەکە ڕۆشنایی چاپ ببینێت.

سەدیق سەعید ڕواندزی

*ئەم بابەتە لە هەفتەنامەی(ڕێگای کوردستان) ژمارە(1278) ڕۆژی 25/1/2022 بڵاوکراوەتەوە.